

ความสัมพันธ์ระหว่างผลการตรวจการรับความรู้สึกด้วย Semmes-Weinstein monofilament กับการตรวจประสาทความรู้สึกของเส้นประสาท median ด้วยไฟฟ้าใน carpal tunnel syndrome

ศุภลักษณ์ ละอองเพชร, พ.บ.

กุลภา ศรีสวัสดิ์, พ.บ.

ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

ศุภลักษณ์ ละอองเพชร, กุลภา ศรีสวัสดิ์. ความสัมพันธ์ระหว่างผลการตรวจการรับความรู้สึกด้วย Semmes-Weinstein monofilament กับการตรวจประสาทความรู้สึกของเส้นประสาท median ด้วยไฟฟ้าใน carpal tunnel syndrome. เวชศาสตร์ฟื้นฟูสาร 2548; 15 (1): 10-20

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลการตรวจระบบประสาทรับความรู้สึกด้วย Semmes Weinstein Monofilament (SWMF) กับการตรวจเส้นประสาท median ด้วยไฟฟ้าในผู้ป่วย carpal tunnel syndrome (CTS)

รูปแบบการวิจัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ ณ จุดใดจุดหนึ่ง

สถานที่ทำการวิจัย : ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู โรงพยาบาลศิริราช

กลุ่มที่ถูกรับการวิจัย : ผู้ป่วยที่มาตรวจการนำไฟฟ้าของเส้นประสาท (nerve conduction study) เพื่อวินิจฉัยโรค carpal tunnel syndrome (CTS) ตั้งแต่ เมษายน ถึง สิงหาคม 2545

วิธีการศึกษา : ผู้ป่วยทุกรายจะได้รับการตรวจประสาทรับความรู้สึกบริเวณฝ่ามือด้วย SWMF และการตรวจประสาทความรู้สึกของเส้นประสาท median แล้วนำผลการตรวจมาวิเคราะห์เปรียบเทียบด้วย Pearson's และ Spearman's rank order correlation โดยถือว่ามีความสำคัญทางสถิติที่ $p < .05$

ผลการวิจัย : จากการตรวจ 82 มือ (ขวา 41, ซ้าย 41) พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างผลการตรวจด้วย SWMF ที่นิ้วหัวแม่มือ, นิ้วชี้, นิ้วกลาง กับ SNAP latency และ SNAP amplitude ของเส้นประสาท median ($r = 0.308 - 0.516$ และ $(-0.359) - (-0.594)$ ตามลำดับ, $p < .05$) และมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับความรุนแรงของโรค carpal tunnel syndrome (CTS) ($r = 0.440 - 0.561, p < .01$)

ผลสรุป : ผลการตรวจ SWMF มีความสัมพันธ์ปานกลางกับค่า SNAP latency และ amplitude ของเส้นประสาท median อย่างมีความสำคัญทางสถิติ โดยแปรผันตรงกับค่า SNAP latency และแปรผกผันกับค่า SNAP amplitude

คำสำคัญ : Semmes-Weinstein monofilament การนำไฟฟ้าของเส้นประสาท carpal tunnel syndrome

ไฟฟ้าวินิจฉัย (electrodiagnosis) เป็นการตรวจแบบ objective ที่มีความน่าเชื่อถือสูง ใช้ในการวินิจฉัยและติดตามผลการรักษาโรคระบบประสาทส่วนปลาย (lower motor neuron diseases)^(1,2) แต่มีข้อจำกัดด้านบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในการตรวจและแปลผลยังมีไม่เพียงพอ รวมถึงเครื่องมือที่ใช้ตรวจมีราคาแพงและมีเฉพาะในโรงพยาบาลขนาดใหญ่

Semmes-Weinstein monofilament (SWMF) เป็นเครื่องมือตรวจการทำงานของใยประสาทขนาดปานกลางถึงขนาดใหญ่ มีหลายขนาดให้เลือกตรวจ และเป็นการตรวจแบบ objective ที่สามารถบอกระดับความรุนแรงของการสูญเสียความรู้สึกได้อย่างแม่นยำในภาวะเส้นประสาทถูกกดทับเฉียบพลัน (acute compression neuropathy)^(3,4) และมีความไว (sensitive) กว่าที่ตรวจด้วยวิธี two-point discrimination ในการตรวจภาวะเส้นประสาทถูกกดทับเรื้อรัง (chronic compression neuropathy)^(3,5)

ในต่างประเทศ มีการศึกษาภาวะ peripheral neuropathy ในผู้ป่วยเบาหวาน พบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ระหว่างความรุนแรงของ neuropathy กับความผิดปกติที่ตรวจพบจาก sensory nerve conduction study และการตรวจด้วย Semmes-Weinstein monofilament (SWMF)⁽¹²⁾ อย่างไรก็ตามทั้งในต่างประเทศ และในประเทศไทย ยังไม่มีการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผลจากการตรวจด้วย SWMF กับผลการตรวจกล้ามเนื้อและเส้นประสาทด้วยไฟฟ้าใน mononeuropathy มาก่อน คณะผู้วิจัยจึงเลือกทำการศึกษาความสัมพันธ์นี้ในผู้ป่วย carpal tunnel syndrome (CTS) เนื่องจากเป็นโรคที่พบบ่อยที่สุดในกลุ่ม entrapment neuropathy ส่วนใหญ่มีอาการนำมามีความผิดปกติของประสาทรับความรู้สึก^(7,8,9,10,11) และต้องอาศัยการตรวจกล้ามเนื้อและเส้นประสาทด้วยไฟฟ้าเป็นมาตรฐาน (gold standard) ในการวินิจฉัย^(1,2,6)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลการตรวจการรับความรู้สึกด้วย Semmes-Weinstein monofilament (SWMF) กับผลการตรวจประสาทรับความรู้สึกของเส้นประสาท median ด้วยไฟฟ้าในผู้ป่วย CTS

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ ณ จุดใดจุดหนึ่งของเวลา (cross-sectional analytic study)

สถานที่ทำการวิจัย

ห้องตรวจกล้ามเนื้อและเส้นประสาทด้วยไฟฟ้า ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ประชากรและวิธีการศึกษา

ประชากรศึกษา

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาผู้ป่วยทุกรายที่ถูกส่งมารับการตรวจเส้นประสาทด้วยไฟฟ้าเพื่อยืนยันการวินิจฉัยว่าเป็น carpal tunnel syndrome (CTS) ที่ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล จำนวน 82 มือ (จำนวนประชากรที่คำนวณ โดยใช้ program software 'nQuery Advisor'

- กำหนด - two-sided Fisher's z test of the null hypothesis
- test significant level = 0.050
- Spearman Rank correlation coefficient = 0.750
- Alternative Spearman Rank correlation = 0.500
- power = 80% ควรมีตัวอย่างอย่างน้อย 47 มือ

โดยมีเกณฑ์คัดเข้า (inclusion criteria) ได้แก่

ผู้ป่วยที่มีอาการชา และ/หรือ ปวด บริเวณปลายนิ้วมือข้างเดียวหรือสองข้าง และถูกส่งมาตรวจเส้นประสาทด้วยไฟฟ้าเพื่อยืนยันการวินิจฉัยว่าเป็น carpal tunnel syndrome โดยที่ได้รับความยินยอมให้ทำการตรวจทั้ง Semmes-Weinstein monofilament (SWMF) และ การตรวจเส้นประสาทด้วยไฟฟ้าจากผู้ป่วยเป็นลายลักษณ์อักษร โดยการศึกษานี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมเพื่อการวิจัยในมนุษย์ของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดลแล้ว

เกณฑ์การคัดออก (exclusion criteria) ได้แก่

1. ผู้ป่วยที่มีประวัติ

1.1 มีความผิดปกติของเส้นประสาทส่วนปลาย หรือเส้นประสาทส่วนปลายเสื่อม (peripheral polyneuropathy)

1.2 มีความผิดปกติของกระดูกคอและมีการ

กดทับรากประสาทบริเวณคอ (cervical radiculopathy)

1.3 ได้รับบาดเจ็บของเส้นประสาทใดๆ มาก่อนแล้วทำให้มีอาการชาหรือปวดบริเวณฝ่ามือหรือนิ้วมือตามมา อันเป็นผลจากการบาดเจ็บนั้น

2. ผู้ป่วยที่มีข้อควรหลีกเลี่ยงในการตรวจเส้นประสาทด้วยไฟฟ้า^(2,3) ได้แก่ ผู้ป่วยที่มีความไวต่อกระแสไฟฟ้า (electrical sensitive patients)

วิธีการศึกษา

1. สอบถามข้อมูลทั่วไป ประวัติความเจ็บป่วย อาการ และอาการแสดงของผู้ป่วย

2. ตรวจประสาทรับความรู้สึกบริเวณฝ่ามือด้วย Semmes-Weinstein monofilament (SWMF)⁽²⁰⁾

- ตรวจในท้องที่เงียบสงบ ไม่มีเสียงรบกวน
- ผู้ป่วยนั่งในท่าที่สบายและผ่อนคลาย วางมือข้างที่จะตรวจบนหมอน หลังตาหรือมีผ้าปิดตาไว้ทั้งสองข้าง
- เริ่มตรวจจาก SWMF ขนาดเล็กเรียงลำดับไปขนาดใหญ่ โดย SWMF ขนาด 4.17 ขึ้นไป ตรวจเพียงครั้งเดียว ขนาดตั้งแต่ 4.08 ลงมา ตรวจซ้ำในบริเวณนั้น 3 ครั้ง
- เริ่มตรวจจากปลายนิ้วไปยังฝ่ามือ
- บันทึกขนาดของ SWMF ที่เล็กที่สุดที่ผู้ป่วยสามารถบอกความรู้สึกสัมผัสได้ ลงในแผนภูมิรูปภาพมือ ดังแสดงในภาคผนวก

3. ทำการตรวจเส้นประสาทด้วยไฟฟ้าในผู้ป่วยด้วยเครื่องตรวจกล้ามเนื้อและเส้นประสาทด้วยไฟฟ้า Medelec Synergy® ดังนี้⁽²¹⁾

- ตรวจคัดกรองว่ามี CTS ด้วยวิธี median - ulnar mixed nerve latency difference โดยวิธี orthodromic stimulation วาง recording electrode ที่เส้นประสาท median และ ulnar บริเวณข้อมือ และกระตุ้น palmar branch ของเส้นประสาท median และ ulnar ที่ฝ่ามือห่างจากตัวรับ 8 เซนติเมตร ตามลำดับ ถ้าผลต่างของ median - ulnar latency > 0.5 มิลลิวินาที ถือว่าเป็น CTS

- ตรวจ median sensory nerve action potential (SNAP) latency และ amplitude โดยวิธี antidromic stimulation ใช้ ring electrode รับที่โคนนิ้วกลาง และกระตุ้นเส้นประสาท median ที่ข้อมือห่างจาก active electrode⁽¹⁴⁾ เซนติเมตร (ค่าปกติของ SNAP latency $\leq$ 3.50 มิลลิวินาที)

- ตรวจ median compound muscle action

potential (CMAP) latency และ amplitude โดยวาง active electrode ที่กล้ามเนื้อ APB แล้วกระตุ้นเส้นประสาท median ที่ข้อมือ ห่างจาก active electrode 8 เซนติเมตร (ค่าปกติของ CMAP latency < 4.2 มิลลิวินาที)

- ตรวจ ulnar sensory latency เพื่อยืนยันว่าไม่มีภาวะ polyneuropathy โดยวิธี antidromic stimulation บันทึกโดยใช้ ring electrode รับที่โคนนิ้วก้อย กระตุ้นเส้นประสาท ulnar ที่ข้อมือห่างจาก active electrode 14 เซนติเมตร (ค่าปกติของ SNAP latency $\leq$ 3.50 มิลลิวินาที)

การวิเคราะห์ทางสถิติ

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป : สถิติเชิงพรรณนา เป็นร้อยละ และค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างผลการตรวจด้วย Semmes-Weinstein monofilament (SWMF) กับความรุนแรงของโรค ใช้ Spearman's rank order correlation โดยให้นัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$

3. ความสัมพันธ์ระหว่างผลการตรวจด้วย Semmes-Weinstein monofilament (SWMF) กับค่า median SNAP latency และ median SNAP amplitude ใช้ Pearson's correlation โดยให้นัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$

ผลการวิจัย

ลักษณะประชากร	จำนวน (ร้อยละ)
จำนวนผู้ป่วยที่ตรวจ	43 (100)
เพศชาย	7 (16.3)
เพศหญิง	36 (83.7)
มือข้างที่ถนัด	
ถนัดมือขวา	40 (93.2)
ถนัดมือซ้าย	3 (6.8)
จำนวนมือที่ตรวจ	82 (100)

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากร : เพศ, มือข้างที่ถนัด

ผู้ป่วยที่ทำการตรวจจำนวน 43 คน เป็นชาย 7 คน หญิง 36 คน อายุ 33 - 78 ปี เฉลี่ย 52.40 ปี (SD 11.71) จำนวนมือที่ตรวจจำนวน 82 มือ ดังตารางที่ 1

	จำนวนมือที่มีอาการ (ร้อยละ)	จำนวนมือที่ไม่มีอาการ (ร้อยละ)
มือขวา	36 (43.9)	5 (6.1)
มือซ้าย	29 (35.4)	12 (14.6)
รวม	65 (79.3)	17 (20.7)

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของประชากร : จำนวนมือที่มีและไม่มีอาการ (n = 82)

จากจำนวนมือที่ตรวจจำนวน 82 มือ เป็นการตรวจมือที่มีอาการจำนวน 65 มือ (ร้อยละ 79.3) และตรวจคัดกรองในมือที่ไม่มีอาการจำนวน 17 มือ (ร้อยละ 20.7) ดังตารางที่ 2

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แม่บ้าน / พ่อบ้าน	17	39.53
ธุรกิจ, ค้าขาย (อาหาร, ของชำ)	6	13.95
ทำงานเอกสาร, สำนักงาน	5	11.63
ครู, อาจารย์	5	11.63
พระภิกษุ, ไม่ได้ทำงาน	4	9.30
แพทย์, พยาบาล	3	6.98
เกษตรกร	2	4.65
รับจ้างก่อสร้าง	1	2.33

ตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไปของประชากร : อาชีพ (n = 43)

พบว่าอาชีพแม่บ้าน / พ่อบ้าน พบมากที่สุด 17 คน ร้อยละ 39.53 ส่วนอาชีพพระภิกษุ ไม่ได้ทำงาน แพทย์ พยาบาล เกษตรกร รับจ้าง พบไม่ถึงร้อยละ 10 ดังตารางที่ 3

บริเวณที่มีอาการ	จำนวน (มือ)	ร้อยละ
ฝ่ามือ	26	40.0
ปลายนิ้วหัวแม่มือ	54	83.1
ปลายนิ้วชี้	60	92.3
ปลายนิ้วกลาง	60	92.3
ปลายนิ้วนาง	52	80.0
ปลายนิ้วก้อย	32	49.2
หลังมือ	6	9.2
อื่นๆ	2	3.1

ตารางที่ 4 บริเวณที่มีอาการ (n = 65)

จากจำนวนมือที่มีอาการจำนวน 65 มือ พบว่า ผู้ป่วยมาพบแพทย์ด้วยอาการชาบริเวณปลายนิ้วชี้ และปลายนิ้วกลาง มากที่สุด (ร้อยละ 92.3) รองลงมาเป็นปลายนิ้วหัวแม่มือ (ร้อยละ 83.1) และปลายนิ้วนาง (ร้อยละ 80.0) ตามลำดับดังตารางที่ 4

อาการ	จำนวน (มือ)	ร้อยละ
ชามากขึ้นเมื่อใช้มือนานๆ	49	75.4
ชามากขึ้นเวลากลางคืน	33	50.8
ชาทุเลาลงเมื่อสะบัดมือ	37	56.9
ปวดบริเวณมือ	22	33.8
หยิบจับของชิ้นเล็กลำบาก	13	20.0
ปวดเนื้อข้อมือ	14	21.5

ตารางที่ 5 อาการแสดง

ลักษณะอาการที่พบบ่อย ได้แก่ อาการชาเป็นมากขึ้นเมื่อใช้มือข้างนั้นนาน ๆ (ร้อยละ 75.4) อาการชาทุเลาลงเมื่อสะบัดมือ (ร้อยละ 56.9) และมักจะชาเวลากลางคืน (ร้อยละ 50.8) ดังตารางที่ 5

อาการแสดงและ provocative test	จำนวน (มือ)	ร้อยละ
ความรู้สึก pinprick * ลดลง	32	49.2
ความรู้สึก light touch * ลดลง	41	63.1
มีการฝ่อลีบของกล้ามเนื้อ thenar	6	9.2
พบการอ่อนแรงของกล้ามเนื้อ APB	8	12.3
Positive Phalen sign**	37	56.9
Positive Tinel sign over median nerve at wrist level	14	21.5

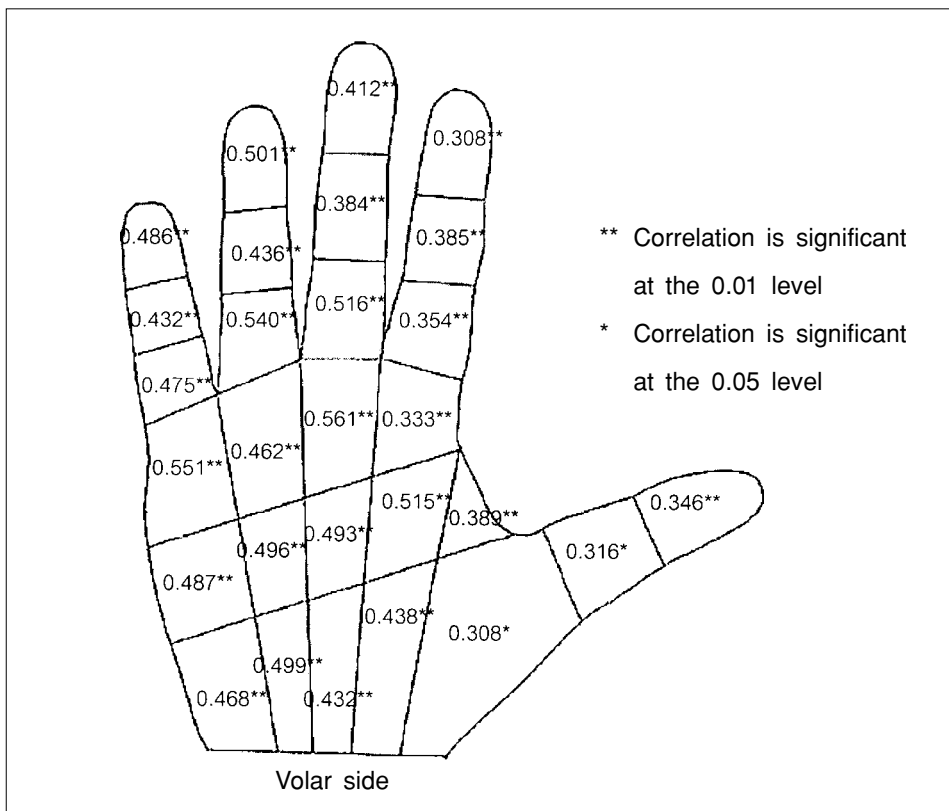
* บริเวณที่เลี้ยงด้วยเส้นประสาท median ส่วนที่ลอดผ่านอุโมงค์ข้อมือ
** Phalen sign ให้ผลบวกที่เวลา 10 – 50 วินาที (เฉลี่ย 25 วินาที, SD = 11.06)

ตารางที่ 6 อาการแสดงและ provocative test (n = 65)

จากการตรวจพบว่ามีการลดลงของความรู้สึก light touch บริเวณที่เส้นประสาท median ส่วนที่ลอดผ่านอุโมงค์ข้อมือมาเลี้ยง (ร้อยละ 63.1) รองลงมาเป็น positive Phalen sign (ร้อยละ 56.9) และมีการลดลงของความรู้สึก pinprick บริเวณที่เส้นประสาท median ส่วนที่ลอดผ่านอุโมงค์ข้อมือมาเลี้ยง (ร้อยละ 49.2) ตามลำดับ ดังตารางที่ 6

แบ่งกลุ่มตามความรุนแรงของโรค	จำนวนมือ	อายุเฉลี่ย (ปี)
กลุ่มที่ไม่เป็น CTS (normal)	18 (ชาย 6 หญิง 12)	48.11 ± 12.29
CTS รุนแรงน้อย (mild)	19 (ชาย 2 หญิง 17)	54.05 ± 13.92
CTS รุนแรงปานกลาง (moderate)	25 (ชาย 2 หญิง 23)	50.68 ± 7.93
CTS รุนแรงมาก (severe)	20 (ชาย 3 หญิง 17)	56.30 ± 11.59

ตารางที่ 7 แบ่งกลุ่มผู้ป่วยตามความรุนแรงของโรค (n = 82)

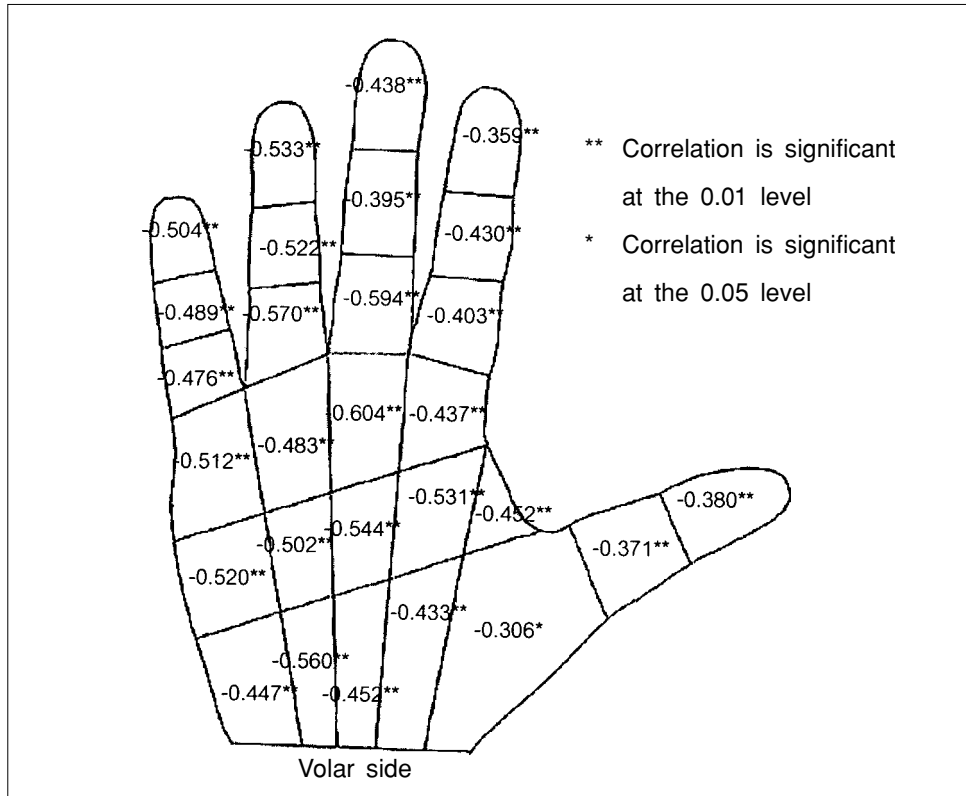

รูปที่ 1 แสดงค่า correlation coefficient ของ median SNAP latency กับผลการตรวจด้วย SWMF (n = 62)

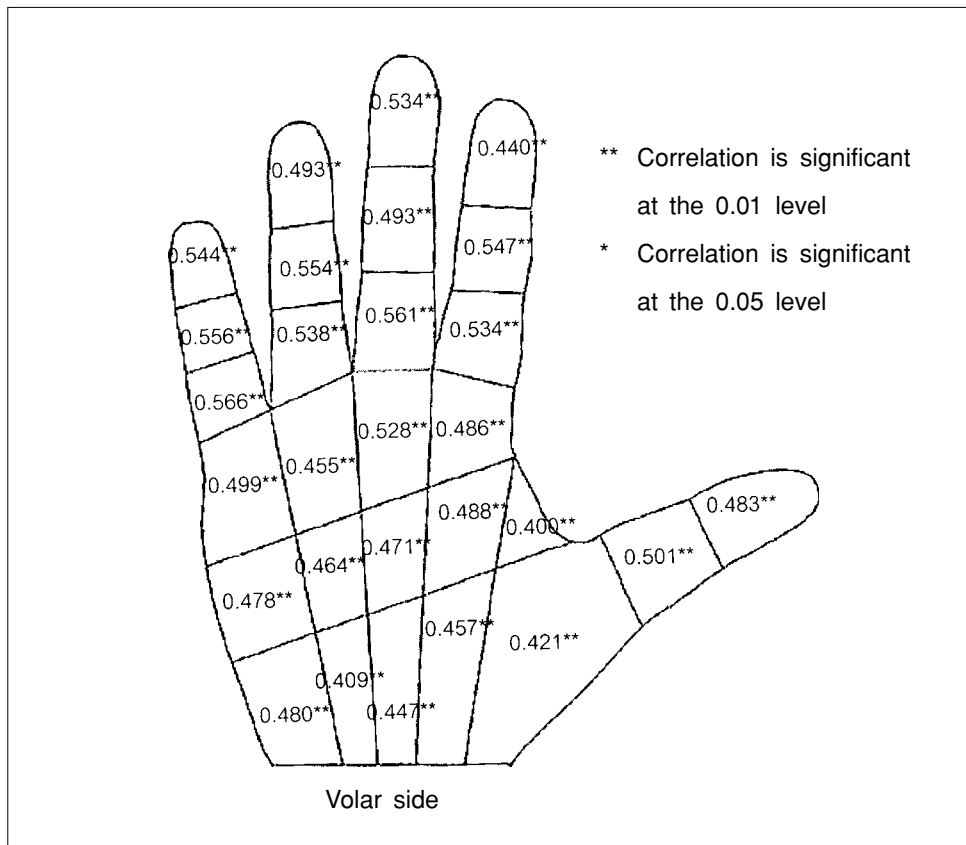
จากการตรวจ median sensory nerve action (median SNAP) พบว่าสามารถตรวจการนำไฟฟ้าของเส้นประสาทได้ 62 มือ อีก 20 มือ ไม่สามารถตรวจ median SNAP ได้ แบ่งกลุ่มผู้ป่วยที่ตรวจตามความรุนแรงของโรค โดยดูจากผลการตรวจ nerve conduction study ของเส้นประสาท median (รายละเอียดดังแสดงในภาคผนวก) ดังตารางที่ 7

เมื่อนำผลการตรวจที่ได้มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่าง ผลการตรวจประสาท

รับความรู้สึกด้วย SWMF กับ ระดับความรุนแรงของโรค CTS อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < 0.05) และ มีความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างผลการตรวจประสาทรับความรู้สึกด้วย SWMF กับผลการตรวจ SNAP ของเส้นประสาท median อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < 0.05) โดยแปรผันตรงกับค่า median SNAP latency และแปรผกผันกับค่า median SNAP amplitude ดังรูปที่ 1-3 เปรียบเทียบค่าของ median SNAP latency, amplitude และ mean of SWMF number กับความรุนแรงของโรค CTS ได้ดังตารางที่ 8

รูปที่ 2 แสดงค่า correlation coefficient ของ median SNAP amplitude กับผลการตรวจด้วย SWMF (n = 62)

รูปที่ 3 แสดงค่า correlation coefficient ของ severity ของโรค CTS กับผลการตรวจด้วย SWMF (n = 82)

ความรุนแรงของโรค CTS	median SNAP latency (msec.)	median SNAP	mean of SWMF number amplitude (uV.)
normal	3.06 ± 0.26	47.45 ± 22.77	2.83
mild CTS	4.07 ± 0.43	30.68 ± 11.04	3.22
moderate CTS	5.24 ± 0.71	17.76 ± 8.97	3.61
severe CTS	un-obtained	un-obtained	3.84

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบค่าของ median SNAP latency, median SNAP amplitude และ mean of SWMF number กับความรุนแรงของโรค CTS พบว่าความรุนแรงของการสูญเสียความรู้สึกที่ตรวจได้จาก SWMF เพิ่มขึ้นตามระดับความรุนแรงของโรค

บทวิจารณ์

ลักษณะข้อมูลทั่วไป ประวัติ อาการ และอาการแสดงของประชากรที่ทำการศึกษาคำเนินไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของ Kopell⁽⁸⁾ Johnson⁽¹³⁾ และ William⁽⁶⁾ คือพบ CTS ในเพศหญิงมากกว่าเพศชายในอัตราส่วน 5:1 (ร้อยละ 83.7 : ร้อยละ 16.3) ส่วนใหญ่มาด้วยอาการชาบริเวณ median nerve distribution ที่นิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วนางด้านนอก ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีอาการชาในมือขวาซึ่งเป็นมือข้างที่ถนัด ร้อยละ 58.14 มาด้วยอาการชาทั้งสองมือ รองลงมาด้วยอาการชามือข้างขวา (ร้อยละ 25.58) อาชีพที่พบมากที่สุดคือ แม่บ้าน (ร้อยละ 39.53) รองลงมาคือค้าขาย (ร้อยละ 13.95) เสมียน (ร้อยละ 11.63) และครูอาจารย์ (ร้อยละ 11.63) ตามลำดับ ระยะเวลาเฉลี่ยตั้งแต่เริ่มมีอาการจนกระทั่งมาพบแพทย์ 11.34 ± 19.49 เดือน ซึ่งจะเห็นได้ว่าค่อนข้างแตกต่างกันมากในผู้ป่วยแต่ละราย สิ่งที่น่าสนใจคือ บริเวณที่มีอาการชาไม่ได้เป็นเฉพาะบริเวณที่เส้นประสาท median ส่วนที่ลอดผ่านอุโมงค์ข้อมือมาเลี้ยง (นิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วนางด้านนอก) เท่านั้น แต่มีผู้ป่วยถึงร้อยละ 49.2 ที่มีอาการชาบริเวณนิ้วก้อยด้วย ซึ่งอธิบายได้จากความผิดปกติของระบบประสาทอัตโนมัติ (autonomic nerve dysfunction) ที่เกิดขึ้นจากการถูกกดทับของเส้นประสาท median^(14,15)

จากผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างผลการตรวจด้วย SWMF ที่นิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้ และนิ้วกลางด้านฝ่ามือ กับ ค่า SNAP latency และ amplitude ของเส้นประสาท median และยังพบว่าความรุนแรงของการสูญเสียความรู้สึกที่ตรวจได้จาก SWMF บริเวณดังกล่าว จะเพิ่มขึ้นตามค่า ของ median SNAP latency ที่เพิ่มขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งคือ ความรุนแรงของ

การสูญเสียความรู้สึกที่ตรวจได้จาก SWMF เพิ่มขึ้นตามระดับความรุนแรงของโรค ดังนั้น การตรวจประสาทรับความรู้สึกด้วย SWMF จึงสามารถช่วยประเมินความรุนแรงของโรค CTS ที่มาด้วยอาการ ผิดปกติของการรับความรู้สึกได้ไม่ว่าจะมาในระยะใดของโรค

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่ามีความผิดปกติที่พบจากการตรวจด้วย SWMF ในบริเวณอื่นของฝ่ามือ นอกเหนือจากบริเวณที่เส้นประสาท median ส่วนที่ลอดผ่านอุโมงค์ข้อมือมาเลี้ยง แม้ว่าผู้ป่วยจะไม่ได้มาแสดงด้วยอาการชาในบริเวณนั้น และมีความสัมพันธ์เชิงเส้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างผลการตรวจด้วย SWMF ในบริเวณนิ้วก้อย และฝ่ามือ กับค่า SNAP latency, SNAP amplitude ของเส้นประสาท median และความรุนแรงของโรค CTS ด้วย ซึ่งนอกจากจะอธิบายจากความผิดปกติของระบบประสาทอัตโนมัติแล้ว ปัจจัยอื่นเช่น ลักษณะผิวหนังบริเวณฝ่ามือก็อาจจะมีผลต่อการรับรู้ความรู้สึกสัมผัสจากการตรวจด้วย SWMF ได้

จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการตรวจด้วย SWMF สามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน CTS ได้ แต่จะต้องมีการศึกษาเพื่อหาค่าความน่าเชื่อถือทางสถิติต่อไป ในแง่การนำไปใช้ในกรณีวินิจฉัย CTS หรือ การประยุกต์ใช้ทางคลินิก เช่น การคัดกรองผู้ป่วย CTS การประเมินระดับความรุนแรงของโรค การติดตามผลการรักษา รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างการตรวจด้วย SWMF ต่อเส้นประสาทอื่นนอกเหนือจากเส้นประสาท median จะต้องมีการศึกษาต่อไปเช่นกัน

ถึงแม้ว่า SWMF จะมีข้อดีในแง่ราคาไม่แพง สามารถตรวจได้ง่าย ได้รับการยอมรับจาก The American Society of Hand Therapists ว่าเป็นการตรวจความสามารถ

ในการรับรู้ความรู้สึกที่นำเชื่อถือได้^(16,17) มี inter-rater reliability สูง^(18,19) ใช้เวลาไม่นานในการตรวจ สามารถใช้ตรวจได้ทุก ระดับความรุนแรงของการสูญเสียความรู้สึกสัมผัส และสามารถตรวจได้ที่ห้องตรวจผู้ป่วยนอก โดยผู้ป่วยไม่ต้องรอคิวตรวจ นาน อย่างไรก็ตาม มีข้อจำกัดในการตรวจด้วย SWMF ได้แก่ ผู้ที่ถูกตรวจจะต้องมี cognitive function ดี ให้ความร่วมมือในการตรวจ และไม่มีภาวะ hyper-irritability นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น สถานที่ตรวจจะต้อง เงียบสงบ ไม่พลุกพล่านมาก รวมถึง ลักษณะผิวหนังของผู้ป่วยบริเวณที่ทำการตรวจ เช่น ถ้าผิวหนังหนามาก ก็จะทำให้ผลการตรวจที่ได้คลาดเคลื่อนได้ ปัจจัยด้านเครื่องมือที่ใช้ตรวจ เช่น ถ้ามีการหัก, พับ หรืองอ ของ SWMF ก็ทำให้มีความคลาดเคลื่อนของค่าที่ตรวจได้

สรุป

มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างผลการตรวจการรับรู้ความรู้สึกด้วย Semmes-Weinstein monofilament กับ ผลการตรวจ sensory nerve conduction study ของเส้นประสาท median โดยแปรผันตรงกับ median SNAP latency และแปรผกผันกับ median SNAP amplitude

กิตติกรรมประกาศ

- รศ.พญ.กิ่งแก้ว ปาจริย ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู และ คุณสุทธิพล อุดมพันธุ์รัก หน่วยระบาดวิทยาคลินิก สถานส่งเสริมการวิจัย คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล อนุเคราะห์ให้คำปรึกษาในการวิเคราะห์ทางสถิติ

- คณาจารย์ และ แพทย์ประจำบ้านเวชศาสตร์ฟื้นฟู คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ให้การสนับสนุนในการคัดกรองและส่งผู้ป่วยมารับการตรวจเส้นประสาทด้วยไฟฟ้าเพื่อวินิจฉัยโรค CTS

เอกสารอ้างอิง

1. Campbell WW. Essentials of electrodiagnostic medicine. Maryland:Williams&Wilkins, 1999: 157-65.
2. Dumitru D. Electrodiagnostic medicine. Philadelphia: Hanley&Belfus, 1995:387-412.
3. Breger D, Motty J. Correlating Weinstein-Semmes

- monofilament mapping to sensory nerve conduction parameters in Hansen's disease patients. J Hand Therapy 1987;1:33-7.
4. Edshage S. Experience with clinical methods of testing sensation after peripheral nerve surgery. In:Jewitt DL, McCarrol HL eds. Nerve repair and regeneration : Its clinical and experimental basis. St.Louis, C.V.Mosby,1980: 244-9
5. Szabo RM, Gelberman RH, Dimick MP. Sensibility testing in patients with carpal tunnel syndrome. J Bone Joint Surg 1984;66-A:60-4.
6. William JH, Kurt AK. The anatomy, symptoms, and signs of carpal tunnel syndrome. Phys Med and Rehabil Clin N Am 1997;8(3):439-57.
7. Thomas J, Lambert E, Cseuz K. Electrodiagnostic aspects of carpal tunnel syndrome. Arch Neurol 1967;16:635-41.
8. Kopell H, Goodgold J. Clinical and electrodiagnostic features of carpal tunnel syndrome. Arch Phys Med Rehabil 1968;49:371-5.
9. Pease WS, Cannell CD, Johnson EW. Median-to-radial difference test in mild carpal tunnel. Muscle Nerve 1989;12:905-9.
10. Preston DC, Ross MH, Kothari MJ, Plotkin GM, Venkatesh S, Logigion E. The median-ulnar latency difference studies are comparable in mild carpal tunnel syndrome. Muscle Nerve 1994; 17(12):1469-71.
11. Wongsam PE, Johnson EW, Weinerman JD. Carpal tunnel syndrome:Use of palmar stimulation of sensory fibers. Arch Phys Med Rehabil 1983;64:16-9.
12. Olaleye D, Perkins BA, Bril V. Evaluation of three screening tests and a risk assessment model for diagnosing peripheral neuropathy in the diabetes clinic. Diabetes Res & Clin Pract-Suppl 2001 ;54(2) :115-28.
13. Johnson EW, Wells RM, Duran JD. Diagnosis of carpal tunnel syndrome. Arch Phys Med Rehabil 1962;43:414-9.
14. Caccia MR, Galimberti V, Valla PL, Salvaggio A,

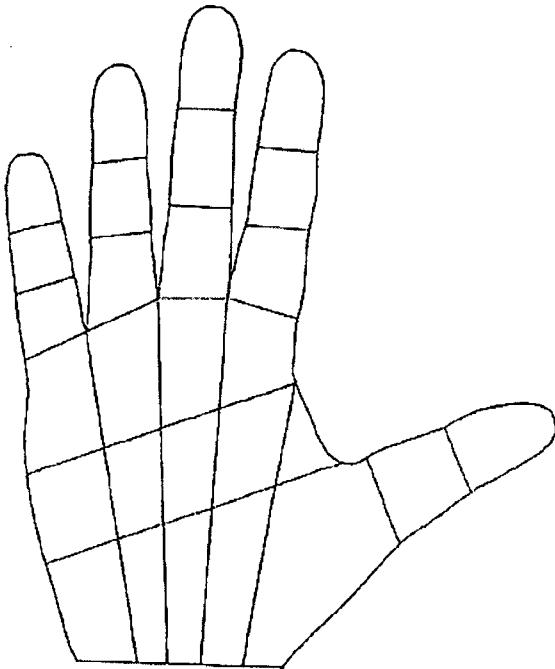
- Dezuannie E, Mangoni A. Peripheral autonomic involvement in the carpal tunnel syndrome. *Acta Neurol Scand* 1993;88:47-50.
15. Jordan SE, Greider JL. Autonomic activity in the carpal tunnel syndrome. *Orthop Rev* 1987;16:165-9.
  16. Bell-Krotoski JA. Light touch-deep pressure testing using Semmes-Weinstein monofilaments. In : Hunter JM, Schneider LH, Mackin EJ, Callahan AD. eds. *Rehabilitation of the hand* 3rd. ed. St. Louis : The C.V.Mosby,1990:585-93.
  17. Bell-Krotoski JA. Sensibility testing : state of art. In : Hunter JM, Schneider LH, Mackin EJ, Callahan AD, eds. *Rehabilitation of the hand* 3rd. ed. St. Louis : The C.V.Mosby,1990:575-84.
  18. Bell-Kroski JA. Advances in sensibility evaluation. *Hand Clinic*1991;7(3):527-46.
  19. Bell-Kroski JA, Buford WL. The force/time relationship of clinically used sensory testing instruments. *J Hand Ther* 1988;1(2);76-85.
  20. Stone JH. Sensibility.In:*The American Society of Hand Therapists: Clinical Assessment Recommendations*. 2nded:71-84.
  21. Stevens JC. AAEM Minimonograph#26:The Electrodiagnosis of carpal tunnel syndrome. *Muscle Nerve* 1987;10:99-113.

แผนภูมิรูปภาพมือแสดงผลการตรวจด้วย Semmes-Weinstein Monofilament

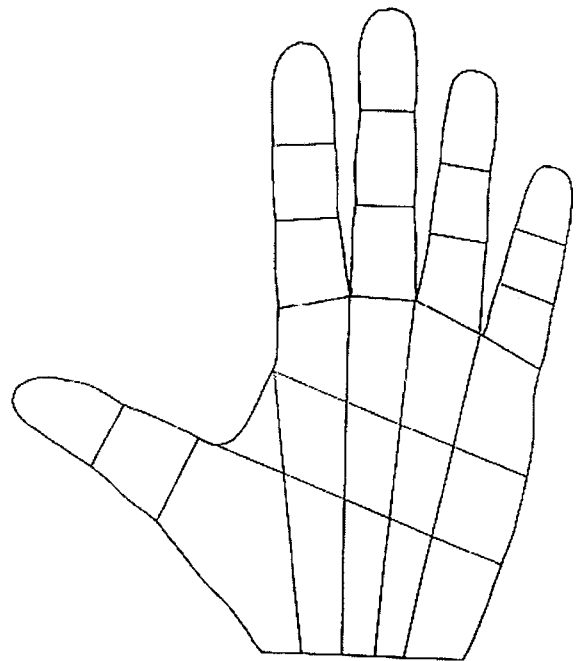
ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ชื่อผู้ป่วย _____ อายุ _____ ปี
HN. _____ วันที่ตรวจ _____ ผู้ตรวจ _____

Key for monofilament		Filament
Green	Normal	1.65 – 2.83
Blue	Diminished light touch	3.22 – 3.61
Purple	Diminished protective sensation	3.84 – 4.31
Red	Loss of protective sensation	4.59 – 6.65
Red-lined	Untestable	Untestable

RIGHT VOLAR
LEFT DORSAL

LEFT VOLAR
RIGHT DORSAL

Grades of carpal tunnel syndrome

Grade	Transcarpal	Digital SNAP	CMAP
Mild	delta = 0.5 to 0.7	mildly delayed latency, normal amplitude	normal latency, normal amplitude
Moderate	delta = 0.7 to 1.0	delayed latency, small amplitude	mildly delayed latency, normal amplitude
Severe	delta > 1.0 or not obtained	markedly delayed latency and very small amplitude or not observed	delayed latency, small amplitude

The Relationship of Semmes-Weinstein Monofilament Testing and Median Sensory Nerve Conduction Study in Carpal Tunnel Syndrome

Supphalak Laongpech, M.D.

Gulapar Srisawasdi, M.D., C.Ped.

Department of Rehabilitation Medicine, Faculty of Medicine, Siriraj Hospital, Mahidol University.

Laongpech S, Srisawasdi G. The relationship of Semmes-Weinstein monofilament testing and median sensory nerve conduction study in carpal tunnel syndrome. J Thai Rehabil 2005; 15(1): 10-20

Abstract

Objective : To study the relationship of Semmes-Weinstein monofilament testing and median sensory nerve conduction study (NCS) in carpal tunnel syndrome (CTS).

Design : Cross sectional analytic study.

Setting : The patients referred for NCS to diagnose CTS at the Department of Rehabilitation Medicine, Siriraj Hospital during April — August 2002.

Method : The sensibility testing with Semmes-Weinstein monofilament on the hand palm and median sensory NCS were performed in 43 recruited patients. The results were analyzed with Pearson's and Spearman's rank order correlation, statistically significance at $p \leq 0.05$.

Result : From the examination of 82 tested hands (right = 41, left = 41), there is the linear correlation between the Semmes-Weinstein monofilament testing results on thumb, index, middle fingers and the severity of CTS ($r = 0.440 - 0.561$, $p < .01$), direct proportional to the DSL ($r = 0.308 - 0.516$, $p < .05$), and inverse proportional to the SNAP amplitude ($r = (-0.359) - (-0.594)$, $p < .05$) of the median nerve respectively.

Conclusion : There is statistical moderately significant correlation between the results of Semmes-Weinstein monofilament testing and median sensory NCS.

Key words : Semmes-Weinstein monofilament, nerve conduction study (NCS), carpal tunnel syndrome (CTS)